

Marii Krčmové k narozeninám

Děti mívají radost z dárků během roku dvakrát: na narozeniny a na Vánoce. Marie Krčmová tak šťastné dítě nebyla, neboť se pro sebe netakticky narodila právě na Štědrý den roku 1940 a to v pozoruhodné rodině Josefa Hrabáka, profesora české literatury brněnské univerzity a člena Pražského lingvistického kroužku. Přes příkoří nešťastně zvoleného dne zrození vyrůstala v klidném prostředí Masarykovy čtvrti obklopena knihami a dobrou společností, což jí jistě chybějící půlku dárků vynahradilo.

Každý potomek, který proniká na pole, na kterém již působil jeho rodič, je vystaven nebezpečí, že bude brán za „toho mladého/tu mladou“. Tomu naštěstí Marie Krčmová snadno unikla tak, že její odborné zájmy šly mimo záběr jejího proslulého otce a svou líchu si našla a obdělávala sama.

Vystudovala na brněnské univerzitě obor čeština a ruština (1962 promována), odborně se ale pustila na pole bohemistické (ač s častými odbočkami na pole jiných slovanských jazyků). Hned v roce 1962 nastoupila Marie Krčmová studijní pobyt v Ústavu pro jazyk český AV, od roku 1965 pak tamtéž byla interní aspirantkou, v letech 1969–1970 pak byla v ÚJČ zaměstnána. To bylo součástí jejího odborného růstu, profilovala se totiž v dialektologii, což byla náplň brněnského pracoviště ÚJČ, v roce 1966 získala titul PhDr. na základě práce *Přízvukování předložek na Brněnsku*. Nakonec ji ale osud zavál definitivně zpět na rodnou filosofickou fakultu (zaměstnána zde od roku 1970), kde v roce 1972 získala kandidaturu věd v oboru českého jazyka prací *Městská mluva brněnská*, tématu se věnovala i dále. Postupem let dosáhla dalších akademických hodností, Marie Krčmová byla jmenována v roce 1988 docentkou, v roce 1991 habilitována na základě knihy *Běžně mluvený jazyk v Brně*, která navazovala na její práci kandidátskou a je dnes považována za klasické a vzorové dílo svého žánru. V roce 1998 byla jmenována profesorkou v oboru český jazyk.

V roce 1995 spolu s profesorem Adolfem Erhartem zakládají na FF MU nový Ústav jazykovědy (později Ústav jazykovědy a baltistiky), jehož je první vedoucí. Zde s kolegy postupně akreditují, vedle zděděného doktorského studia indoevropéistiky, i bakalářský, magisterský a doktorský stupeň studia obecné jazykovědy a bakalářský a magisterský stupeň studia baltistiky. Nejdříve maličký ústav personálně i obsahově vyplývá do životaschopné podoby, pak se však vedení vzdává a soustřeďuje se na vlastní vědeckou tvorbu, výuku a přátelskou výpomoc mladším univerzitám v Opavě a Ostravě. Hned v roce 2009 byla profesorka Krčmová oficiálně slavnostně uvedena mezi emeritní profesory v Brně a v roce 2010 i v Ostravě. Jak je vidno z bibliografie, která následuje za tímto životopisem, neznamená to rozhodně, že odkládá tvůrčí a pedagogickou činnost, naopak i nadále učí na Ústavu

jazykovědy a baltistiky, je členkou oborových komisí či vědeckých rad na několika univerzitách a v Akademii věd a dále vede i doktorandy. Za svou činnost byla také několikrát oceněna, mimo jiné Zlatou medailí MU. U příležitosti svých šedesátých pátých narozenin jí kolegové a přátelé připravili narozeninový sborník studií (HOSKOVEC – ŠEFCÍK – SOVA: *Teorie a empirie: Bichla pro Krčmovó*, Brno: Masarykova univerzita 2006).

Vědecká činnost prof. Krčmové pokrývá husté a vlastně souvislé pole od dialektologie a běžně mluveného jazyka ke stylistice a jazykové kultuře, od fonetiky k sociolingvistice a od ní zase k dětské řeči, podílela se a podílí se výzkumných projektech a grantech z dějin bohemistiky, gramatiky češtiny a sociolingvistiky (doplňená aktuální bibliografie je připojena za tento životopis).

Autor těchto řádků za sebe i za celý Ústav jazykovědy a baltistiky přeje paní profesorce tedy vše nejlepší k nadcházejícím 75. narozeninám. A ano: i pěkného Ježíška!

Ondřej Šeřík

Soupis prací prof. PhDr. Marie Krčmové, CSc. (* 1940), v letech 2010–2014

Zkratky: e = edice, g = glosa, k = knižní publikace, kk = kapitola v knize, m = biograficko-bibliografický medailon, bibliografie, p = překlad, r = recenze, s = studie, článek, sh = slovníkové heslo; t = rejstřík, u = učební text (skripta), z = zpráva, el = elektronická publikace

Předcházející soupisy vyšly:

- I. do r. 1999: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. A 48, 2000, s. 175–187.
 II. 2000–2004: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. A 53, 2005, s. 214–216.
 III. 2005–2009: *Linguistica Brunensia*. 58(1–2), 2010, s. 315–317.

Dodatky ke starší bibliografii:

- 229 (s) Individuální a obecné ve zvukové stylizaci. In: WIROSZ, Božena. *Stylistyka i pragmatyka*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2001, s. 261–268.
- 230 (el) *Rozvíjení mluveného projevu – nácvik, nebo teorie?* [cit. 13.4.2015] Dostupné z: www.phil.muni.cz/stylistika/studie/rozvijeni.
- 231 (el) *Stylistický web – výstup projektu Kontrastivní studium věcných textů*. Vedoucí projektu GA ČR 02/405/0349, redakce: KRČMOVÁ, Marie, spoluautoři: CHAMONIKOLASOVÁ, Jana – KŘÍSTEK, Michal – MALÁ, Jiřina – MIKULOVÁ, Anna – MILIČKOVÁ, Ladislava – RAMBOUSEK, Jiří – ŠEFERIS, Vaidas – VLČKOVÁ, Jitka – ZEMAN, JAROMÍR. Obsah je členěn do oddílů: Společné pojetí oboru; Rozdíly pojetí oboru v prostředí anglickém, českém, francouzském, litevském, německém, slovenském; Obecné otázky stylizace (Věcný text jako problém stylistický; Jazykové prostředky ze styl. hlediska), Studie o jazyku a stylu textů; Další práce související s tématem; Bibliografie prací vzniklých v rámci grantu; Výběrová bibliografie oboru (práce české, slovenské, polské, ruské, francouzské, litevské, anglické, německé). [cit. 13.4.2015] Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/stylistika/metodologie.htm>.
- 232 (m) Vlastní bibliografie za roky 2000–2004. *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. A 53, 2005, s. 214–216.
- 233 (k) *Fonetika a fonologie pro bohemisty*. 2. opravené a doplněné vydání. Ostrava: Repronis, 2007. Viz položka 206.
- 234 (sh) Bohdanecy, Eduard. In: VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla, ed. *Biografický slovník českých zemí*. Sv. 6, 2007, s. 8.
- 235 (k) *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. (3. doplněné a rozšířené vydání položky 221)
- 236 (s) Über die Sprache des Stadt Brünn. In: KUNDERA, Ludvík – MIZEROVÁ, Alena, eds.

Die Seele Brünns. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 2008, s. 142–147. (Překlad položky 207)

- 237 (sh) Blažek, Václav; Chloupek, Jan; Jelínek, Milan; Krčmová, Marie; Žaža, Stanislav. In: ČERNÝ, J. – HOLEŠ, J., eds. *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*. Praha: Libri, 2008.
- 238 (s) Rozvaha nad moravštinou. In: LEHEČKOVÁ, Eva – TÁBORSKÝ, Jan, eds. *Struktura, variety, funkce. Sborník k 70. narozeninám prof. Oldřicha Uličného*. Praha: Karolinum, 2009, s. 9–16. *Acta Universitatis Carolinae, Philologica*, 2/2006; *Slavica Pragensia*, XLI.

Opravy k bibliografii *Linguistica Brunensia*, 58(1–2), 2010, s. 315–317:

- 239 (kk) Úvodem. In: KRČMOVÁ, Marie et al. *Integrace v jazycích – jazyky v integraci*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 9–16.
- 240 (kk) Integrační a desintegrační tendence v sociolektu. In: KRČMOVÁ, Marie et al. *Integrace v jazycích – jazyky v integraci*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 63–82.
- 241 (s) Úskalí zjednodušení. In: ŠIMKOVÁ, Mária, ed. *Slovo – tvorba – dynamickosť. Na počesť Kláry Buzássyovej*. Bratislava: Veda, 2010, s. 29–37.

Bibliografie z let 2010–2014

2010

- 242 (kk) Introduction. In: KRČMOVÁ, Marie et al. *Languages in the Integrating World*. München: Lincom Europa, s. IV–V.
- 243 (kk) Trends of Sociolectal Integration and Disintegration: The Case of the Brno Sociolect. In: KRČMOVÁ, Marie et al. *Languages in the Integrating World*. München: Lincom Europa, s. 3–20.
- 244 (s) Historické mezníky české jazykové situace. In: BALOWSKI, Mieczysław, ed. *Odbicie ważnych wydarzeń historycznych w języku i w literaturze czeskiej*. Poznań: Instytut Filologii Słowiańskiej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 21–28.
- 245 (m) Petr Karlík známý a neznámý. In: BIČAN, Aleš et al., eds. *Karlík a továrna na lingvistiku. Prof. Petru Karlíkovi k šedesátým narozeninám*. Brno: Host & Masarykova univerzita, s. 12–19.

2011

- 246 (s) Městská mluva v Brně. In: BALOWSKI, Mieczysław, ed. *Na styku kultury polskiej i czeskiej; dziedzictwo, kontynuacje, inspiracje*. Poznań: Instytut Filologii Słowiańskiej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 131–144.
- 247 (s) Moravismus. *Český jazyk a literatura*. 61(4), s. 163–170.

2012

- 248 (s) Moravština znovu aktuální? In: RUSINOVÁ, Eva, ed. *Přednášky a besedy ze XLV. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, s. 119–133.

2013

- 249 (s) Dynamika stylové diferenciacie súčasnej češtiny. In: MLADENOVÁ, Margarita, ŽELEZAROVÁ, Radost, eds. *Slavjanskite ezici otblizo: sbornik v čest na 70-godišninata na doc. Janko Báčvarov*. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ochridski“, s. 373–379.
- 250 (s) Mluvený a psaný projev. In: RUSINOVÁ, Eva, ed. *Přednášky a besedy ze XLVI. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, s. 106–109.
- 251 (s) Stylistika – disciplína pomezí. In: KLÍMOVÁ, Květoslava – KOLÁŘOVÁ, Ivana – TUŠKOVÁ, Jana Marie, eds. *Stylistika v kontextu historie a současnosti*. Brno: Masarykova univerzita, s. 21–27.
- 252 (s) Biografický slovník českých zemí. Na dlouhé cestě. *Časopis Matice moravské*. 132(2), s. 480–485.
- 253 (r) Hladká, Zdeňka – Martinčová, Olga: Slova v soukromých dopisech. Lexikografická sonda. *Linguistica Brunensia*. 61(1–2), s. 265–267.
- 254 (r) Světla Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds): Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí. *Slovo a slovesnost*. 74(2), s. 146–151.
- 255 (r) Jazyk soukromé korespondence. *Český jazyk a literatura*. 64(2), s. 101–102.
- 256 (r) Novotný Gustav, Jaroslav Bakeš. Lékař, na něhož se zapomnělo. *Časopis Matice moravské*. 132(1), s. 247–249.
- 257 (m) [+ HOFFMANNOVÁ, Jana]. K devadesátým narozeninám Milana Jelínka. *Slovo a slovesnost*. 74(2), s. 152–155.
- 258 (m) Milan Jelínek do desátého decenia. *Linguistica Brunensia*. 61(1–2), s. 197–200.

2014

- 259 (s) Čeština jako národní jazyk. In: RUSINOVÁ, Eva, ed. *Přednášky a besedy ze XLVII. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, s. 113–115.
- 260 (s) České, moravské a slezské dialekty v proměnách doby. *Národopisná revue*. XXIV(4), s. 301–307.
- 261 (z) Vlastní jména v textech a kontextech. *Universitas*. 47(2), Brno: Masarykova univerzita, s. 79–80.
- 262 (r) Znovu o mediálním dialogu. *Naše řeč*. 97(3), s. 164–165.
- 263 (m) Za Milanem Jelínkem. *Bohemistika*. 2014(1), s. 98–99.

Ondřej Šefčík

Department of Linguistics and Baltic Studies
Faculty of Arts, Masaryk University
Arna Nováka 1, 602 00 Brno
Czech Republic
7653@mail.muni.cz

Blanka Čapková

Department of Linguistics and Baltic Studies
Faculty of Arts, Masaryk University
Arna Nováka 1, 602 00 Brno
Czech Republic
blanka@phil.muni.cz